

92 . Iași | Punct: Catedrala Mitropolitană – Fântâna lui Mihail de Hodocin | Anul: 2012

Anul: 2012

Cod RAN: 95079.12

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Evul Mediu, Perioada modernă

Categorii sit: Civil, Religios, ritual și funerar

Autori: Bobi Apăvăloaie, Costică Asăvoaie, Tamilia Elena Marin, Bogdan Minea, Cosmin Niță, Lăcrămioara Stratulat

Instituții: Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Iași, Institutul de Arheologie, Iași, Complexul Muzeal Național "Moldova", Iași, Institutul de Arheologie, Iași, Complexul Muzeal Național "Moldova", Iași, Complexul Muzeal Național "Moldova", Iași

Raport

La solicitarea Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, în perioada septembrie – octombrie 2012, în extremitatea de Est a Catedralei Mitropolitane din Iași (punct: Fântâna lui Mihail de Hodocin – cod LMI IS-II-m-A-04069.05), a fost efectuată o cercetare arheologică preventivă iar colectivul delegat de către Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași, pentru efectuarea acestei lucrări, a fost format din următorii specialiști: C.S. III Costică Asăvoaie, responsabil științific de șantier – cod AM-E-010, Dr. Lăcrămioara Stratulat, Dr. Tamilia Marin, drd. Bobi Apăvăloaie, drd. Bogdan Minea și Cosmin Niță.

După parcurgerea tuturor etapelor prevăzute de legislația în vigoare s-a obținut Autorizația nr. 213/24.09.2012, în temeiul căreia s-au început lucrările de săpătură arheologică preventivă. Se precizează că amplasamentul este în Bulevardul Ștefan Cel Mare nr. 16.

S-a luat decizia de a se executa o săpătură cu secțiuni „în cruce” în bazinul fântânii lui Mihail de Hodocin, fără a fi afectat monumentul din fier forjat sau structura de rezistență a acestuia. S-a considerat că este situl optim pentru a elucida mai multe probleme legate de evoluția centrului Mitropolitan Iași dar și a frontului Vestic al actualei străzi Ștefan Cel Mare fostă „ Ulița Mare/ Ulița Boierească”. Săpătura arheologică a constatat în deschiderea a două secțiuni S1, cu o lungime de 14 m și o lățime de 1 m, cu o orientare de la NNE spre SSV iar S2 cu o lungime de 6 m și o lățime de 1 m; adâncimea secțiunilor la final ajungând la -2,00 – 2,50 m. S-a avut în vedere prezumția că ar fi una dintre suprafețele din incinta Complexului Mitropolitan care ar fi putut fi afectată de intervențiile specifice des întâlnite într-o structură urbană.

În urma săpăturii au rezultat artefacte care indică – după cum era de așteptat – o intensă locuire a zonei încă din preistorie. Din păcate perimetrul cercetat s-a dovedit a fi bulversat din punct de vedere stratigrafic; materialele recoltate s-au găsit în poziții care depășesc și expresia consacrată de „stratigrafie inversă”. Din punct de vedere stratigrafic pe secțiuni au fost observate două straturi de incendiu. Primul strat de arsură este justificat de incendiul din data de 19 iulie 1827, când au ars Curtea Domnească și Bisericile Sfântul Gheorghe și Stratenia. Al doilea strat este datorat incendiului din vara anului 1785, daunele produse fiind reparate de Mitropolitul Iacov Stamate (1792-1803).

În S1 pe extremitatea de SS-V se poate observa o groapă care se pare că ar fi aparținut unei locuințe, având o adâncime de -2,50 m de la nivelul actual de călcare, care ulterior a fost folosită ca groapă menajeră, în ea fiind depozitate resturi osteologice, ceramice și metalice; dominante sunt materialele ceramice de secole XIV-XV. Artefactele recoltate urmează a fi prelucrate, conservate și propuse a fi puse în valoare sub custodia Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași.

În partea de NN-E a S1 au fost descoperite un număr de șapte conducte din care cinci din ceramică și două din fontă. Conductele din ceramică (olan) au un diametru exterior de 0,10-0,12 m, cu o orientare

relativ unitară dinspre NN-E spre SS-V.

Din informațiile documentare, coroborate acum și cu cele arheologice, rezultă faptul că una dintre „gloriile” civilizatoare ale Iașilor – Feredeiele, zidite la inițiativa lui Vasile Lupu cu scopul de a aduce venituri Școlii domnești care se afla în apropiere¹, despre care un document de la domnul Mihai Racoviță relatează următoarele: „... că avându sfânta Mănăstire a Tri Svetitelor un loc de casă cu pivnițe de piatră răsipită pre Ulița Ciobotărească, unde sunt feredeile, care loc au fostu cumpăratură răposatului Vasile vodă de la un Mihaiu Fortună comisul; după aceea au făcu Vasile vodă școale domnești pre acel loc, încă și feredee – după cum se vădu. Deci după ce le-au gătitu toate le-au închinatu danie sfintei sale mănăstiri Tri Svetitelor și au fostu acele școale până în zilele lui Mihaiu Racoviță voievod leat 7232 (1724); și arzându de focu școalele au rămasu locul slobodu și pustii...”². În anul 1729, în timpul primei domnii a lui Grigore II Ghica, s-a încercat rezolvarea problemei alimentare cu apă prin efectuarea următoarelor amenajări: „Așijderea și două cișmele, fântâni aduse pe oale cu multă cheltuială, una dinaintea curții domnești și una dinaintea feredeului. Așijderea și feredeul l-au mai tocmi”³.

Se pare că toate conductele din ceramică urmând același traseu, sunt o derivație din „suiul apei” inițiat de Vasile Lupu cu sursa „la Copou”, fiind o inovație tehnică majoră importantă pentru perioadă și Europa de S-E. Canalele care aprovizionau aceste construcții sunt descrise într-un hrisov de la Constantin Racoviță din anul 1759, precizând că drumul suiului (apei) începe pe locul celor două cișmele de la poarta Curții, de unde urcă, alături cu Ulița Mare, până la „zidul apei” care se află în râpa din Muntenime, iar de aici porneau canalele de colectare către izvoarele de la Copou⁴. În timpul domnului Grigore Al. Ghica, în anul 1766 a fost finalizată canalizarea cu apă din delalurile Ciric și Șapte Oameni⁵ ce avea traseul pe lângă zidul Mănăstirii Golia, str. G. Enescu până în curtea Mitropoliei⁶. Din aceste relatări se poate presupune că feredeul a fost situat undeva la extremitatea de SV a actualului Complex Mitropolitan, în acest sens, nu există decât justificarea expusă mai sus pentru orientarea conductelor descrise, care, stratigrafic, se succed, având o adâncime de -0,80 – 1,00 m – dar care au și aceeași orientare relativ unitară (aproximativ paralele).

Ar fi în beneficiul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, ca elementele de conductă depistate pe parcursul supravegheții arheologice să fie consemnate științific și conservate sub o formă care să permită valorificarea lor turistică și culturală.

Tot în S1 au mai fost depistate două conducte din fontă cu un diametru de 0,08 m, din care una are aceeași orientare ca și conductele din ceramică (NNE spre SSV). Pe aceeași secțiune mai există o conductă orientată de la SSE spre NNV, având același diametru ca și precedentă. Conductele din fontă au fost folosite pentru prima dată în Țara Moldovei în timpul domnului Mihail Sturza, când la Iași a fost chemat Mihail de Hodocin pentru a reînoui aprovizionarea cu apă a orașului Iași. Trebuie precizat faptul că fragmentele de conducte din ceramică, pozate pe aceeași direcție, au fost scoase și în săpăturile sistematice efectuate în Catedrala Mitropolitană. Din păcate, acestea nu pot fi utilizate la ilustrarea prezentului Raport reproducerele grafice sau foto ce au fost efectuate la momentul respectiv.

Pe extremitatea de SS-E a S2 a fost decapat un zid care pornește de la -0.40 m de la nivelul actual de călcare și ajunge la -1,90 m care a făcut parte dintr-o clădire ce exista la sfârșitul secolului XIX sau anterior. Zidul respectiv este esențial ca martor al păstrării aliniamentului frontului vestic a actualului Bulevard Ștefan Cel Mare, cât și ca reper a cotei inițiale a străzii. Aceste lucruri pot fi utile atât pentru ansamblul Mitropolitan cât și pentru municipalitate. Pe partea de SS-V a S1 a fost găsit un zid care pornește de la -0,40 m de la nivelul actual de călcare și ajunge la -1.20 m, cu o grosime de cca. 0,60m. Mitropolitul Iosif Naniescu (1875-1902) a dispus în anul 1897 dărâmarea vechilor dependințe ale Palatului Mitropolitan și zidirea din temelie ale acestor case care cuprindeau locuințele slujitorilor bisericești și ai palatului, precum și bucătăria și prescurăria. Cu acest prilej a fost amplasată o placă de marmură cu următoarea pisanie: „Vechele dependințe a le vechiului Palat Mitropolitan de aici din Iași dărâmându-se acum în anul 1897, în locul acelor s-a început tot acum zidirea cu temelia din nou a acestor case, care cuprind încăperi pentru locuința servitorilor bisericești și ai casei, cum și altele necesare la economia casei și bisericei, precum bucătăria și prescurăria, făcându-se prin stăruința Prea Sfințitului Mitropolit Moldovei și Sucevei Iosif Naniescu. Anul 1897”◆.

Rămâne o certitudine faptul că săpătura arheologică preventivă solicitată de către arhitect a fost

benefică și întărește convingerea că orice lucrare de excavație în incinta Complexului Mitropolitan Iași trebuie asistată arheologic (săpătura preventivă de proporții afectând grav bugetele prevăzute pentru executarea lucrărilor).

Prin urmare, s-a recomandat DCPN Iași să elibereze Avizul provizoriu pentru a putea fi continuate lucrările cu condiția expresă de asistență arheologică și numai în condițiile încheierii unui nou contract cu Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași (în virtutea drepturilor de autor prevăzute de legislația în vigoare și a clauzelor din contractul încheiat anterior), date fiind elementele complexe de urbanism depistate în săpătura preventivă.

Rămâne ca elementele susceptibile a face parte din parimoniul mobil să fie prelucrate, din punct de vedere a stabilizării, conservării și restaurării, să fie supuse analizei științifice iar rezultatele să fie publicate într-un studiu ce trebuie să decurgă, în chip firesc, din această prezentare preliminară.

Note

- 1. Dan Bădărău, Ioan Caproșu, Iașii vechilor zidiri până la 1821, Ediția II (revăzută), Iași, 2007, p. 103.
- 2. Ibidem.
- 3. Mari cronicari ai Moldovei, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin, Ion Neculce, ediție, studiu introductiv, glosare, repere istorico-literare de Gabriel Ștrempel, București, 2003, p. 1818.
- 4. Dan Bădărău, Ioan Caproșu, op. cit, p. 286.
- 5. Nicolaie Peiu, Dionisie Simionescu, Lungul drum al apei pentru Iași, istoricul aducerii apei în dulcele târg, Iași, <f. a. >, p. 42.
- 6. Ibidem, p. 43-44.

Informații suplimentare online

[Raportul 5006 din cronică.cimec.ro](http://raportul5006.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.foolosind.Mapserver.Cimec.ro)
